

Eskilstuna kommun

Granskning av anhörigstöd

Innehåll

1. Sammanfattning	2
2. Inledning	3
2.1. Bakgrund.....	3
2.2. Syfte och avgränsning	3
2.3. Revisionsfrågor	3
2.4. Revisionskriterier.....	3
2.5. Metod	4
2.6. Kvalitetssäkring	4
3. Anhörigstöd	4
4. Anhörigstödet i Eskilstuna	5
4.1. Mål och styrdokument	5
4.2. Stödet till anhöriga i Eskilstuna.....	6
4.3. Information och samverkan	7
4.4. Utveckling av anhörigstödet	8
4.5. Uppföljning	9
5. Bedömning	9
5.1. Bedömning utifrån revisionsfrågorna	9
5.2. Identifierade förbättringsområden.....	11

Bilagor:

Bilaga 1 Källförteckning

1. Sammanfattning

Ernst & Young har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Eskilstuna kommun granskat kommunens anhängstodsverksamhet.

Syftet med granskningen har varit att belysa om Vuxennämnden samt Torshälla stads nämnd har en ändamålsenlig verksamhet för att stödja anhängiga samt om den utvärderas systematiskt.

Granskningen visar att de ansvariga nämnderna inte fastställt några mål eller riktlinjer för kommunens anhängsverksamhet. Det finns en uppdragsbeskrivning för vuxennämndens anhängkonsulenter som inte beslutats officiellt av nämnden. För Torshälla stads konsulent finns inga mål antagna. I Socialtjänstlagen framgår att kommunen ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionsnedsättning. Eftersom lagen inte anger närmare vilken sorts stöd som ska ges är det viktigt att nämnderna visar, genom exempelvis mål, vilken inriktning stödet ska ha.

Det är positivt att en översyn har gjorts av anhängstödet och att ett projekt initierats med syfte att skapa ett mer samlat anhängstöd. I dagsläget har stödet främst riktats till äldre. Ansvaret finns dock för alla målgrupper och det är därför viktigt att projektet genomförs för att få ett samlat anhängstöd till alla målgrupper.

Granskningen visar att det inte genomförs systematiska uppföljningar och utvärderingar av verksamheten. Den uppföljning som görs gäller främst antalet besökare/deltagare på Anhängcentrum. Uppföljningar görs på individnivå i de fall det finns biståndsbeslut om t.ex. avlösning.

Vi noterar att anhängstödet inte nämns i någon av nämndernas delårsrapporter eller verksamhetsberättelser.

De resurser som avsätts för verksamheten förefaller inte grunda sig i någon direkt uträkning av vilka resurser som krävs för att få ett fullgott anhängstöd. Vilka resurser som krävs bör grundas på målgruppens storlek samt vilket stöd nämnderna vill ge.

Utvärdering av verksamheten sker i viss mån. Dock bör den utökas och systematiseras utifrån målsättningar och inriktning.

Vår sammanfattande bedömning utifrån syftet är att Vuxennämnden samt Torshälla stads nämnd inte har en ändamålsenlig verksamhet för att för att stödja anhängiga. Det bör påpekas att detta inte är en kritik mot kvaliteten i den verksamhet som faktiskt bedrivs. Stödet är väl utvecklat mot målgruppen äldre, men behöver stärkas mot yngre anhängiga. Vidare bör följande förbättringsområden beaktas för att verksamheten ska anses ändamålsenlig:

- ▶ Nämnderna bör formulera mål för anhängstodsverksamheten.
- ▶ Nämnderna bör identifiera målgruppens storlek.
- ▶ Nämnderna bör utveckla uppföljningsmetoder för direkta anhängstodsinsatser.

2. Inledning

2.1. Bakgrund

I socialtjänstlagen infördes 2009 en bestämmelse för att säkerställa stöd till anhöriga som vårdar eller stöder närstående. Bestämmelsen stadgar att socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stöder en närstående som har funktionshinder.

Sveriges kommuner har olika former av stöd för anhöriga till äldre, långvarigt sjuka och personer med funktionsnedsättning. En del av dessa stöd riktar sig direkt till anhörigvårdaren medan en del tjänster fungerar som indirekt stöd till anhörigvårdaren genom att de vänder sig till den vårdade.

2.2. Syfte och avgränsning

Granskningen syftar till att belysa om Vuxennämnden samt Torshälla stads nämnd har en ändamålsenlig verksamhet för att stödja anhöriga samt om den utvärderas systematiskt.

2.3. Revisionsfrågor

- ▶ Har ansvariga nämnder fastställt mål och riktlinjer för kommunens anhörigverksamhet?
- ▶ Vilka stödformer erbjuder Eskilstuna kommun till anhöriga som vårdar eller stöder en närstående?
- ▶ Har ansvariga nämnder upprättat tillräckliga system för att systematiskt följa upp och utvärdera anhörigstödsverksamheten?
- ▶ Finns tillräckliga resurser för avlastning i samband med anhörigvård?

2.4. Revisionskriterier

Revisionskriterier avser de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser, slutsatser och bedömningar. I denna granskning finns följande revisionskriterier.

Socialtjänstlagen 5 kap 10 §

Socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionsnedsättning.

Socialstyrelsens föreskrifter 2006:11

Föreskrifterna ska tillämpas i sådan verksamhet enligt socialtjänstlagen (2001:453) som avser omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning samt inom verksamheter med särskilda insatserna enligt LSS. Enligt föreskrifterna ska bl.a. följande finnas:

- ▶ Uppföljningsbara mål utifrån SoL eller LSS
- ▶ Metoder för uppföljning och utvärdering av verksamhetens planering, genomförande, resultat och utveckling. Uppföljningen och utvärderingen bör göras utifrån hur väl verksamheten uppfyller lagstiftningens krav och de kommunala målen.

2.5. Metod

Granskningen grundas på genomgång av relevant dokumentation samt intervjuer med:

- ▶ Anhörigkonsulenterna centralt, två stycken
- ▶ Anhörigkonsulent Torshälla
- ▶ Utvecklingsstrateg – område vuxen i Torshälla
- ▶ Utvecklare – uppdragsfunktionen vuxenförvaltningen
- ▶ Utvecklare – strategi och planeringsenheten vuxenförvaltningen
- ▶ Representanter för Hjärt- och lungsjukas förening, Demensföreningen samt Nationell Samverkan för Psykisk hälsa i Sörmland

2.6. Kvalitetssäkring

Utöver vår interna kvalitetssäkring har samtliga intervjuade getts möjlighet att komma med synpunkter på rapportutkastet för att säkerställa att revisionsrapporten bygger på korrekta fakta och uttalanden.

3. Anhörigstöd

Närstående benämns den person som är långtidssjuk, äldre eller funktionsnedsatt och som tar emot omsorg, vård och stöd. Anhörig är i detta sammanhang den person som stöder och ger insatser till närstående.

Det finns olika former av stöd till anhöriga. Vissa stöd riktar sig direkt till den anhörige och kan bl.a. vara stödsamtal, stödgrupper och utbildning (Direkt stöd). Andra stöd fungerar som indirekt stöd till anhörgivårdaren genom att de vänder sig till den närstående. Exempel på indirekta stöd är hemtjänst, dagverksamhet, korttidsboende, boendestöd och personlig assistans. De indirekta stöden bedöms i enlighet med 4 kap. 1 § SoL samt LSS.

Kommunens ansvar för stöd till personer som vårdar en närstående regleras i Socialtjänstlagen. Den rådande lydelsen trädde i kraft 1 juli 2009.

Tidigare lydelse:

Socialnämnden bör genom stöd och avlösning underlätta för dem som vårdar närstående som är långvarigt sjuka eller äldre eller som har funktionsnedsättning.

Nuvarande lydelse:

Socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionsnedsättning.

Enligt förarbetena till lagändringen syftar ändringen till att tydliggöra att socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar eller stödjer närstående. En tydligare reglering motiveras av nödvändigheten att ge anhöriga eller andra personer stöd och erkännande för det arbete som de utför.

Anhöriga uppskattas svara för ungefär 70 procent av den totala hjälpvolymen till personer 75 år och äldre som bor i ordinärt boende i Sverige. Det är därför viktigt att anhöriga får ett bra stöd så att de ska orka bistå sin närstående.

Målgruppen för offentliga sektorns stöd är de som vårdar närstående som är långvarigt sjuka eller äldre eller som har funktionsnedsättning. Med långvarig sjukdom brukar man avse en kronisk, ej botbar sjukdom som exempelvis Alzheimers sjukdom, diabetes, reumatism, Parkinson, astma och allergier.

Äldre brukar allmänt definieras som personer 65 år och äldre. Personer med funktionsnedsättning är personer som har väsentliga svårigheter med att utföra aktiviteter på viktiga livsområden och dessa begränsningar har funnits eller kan antas komma att bestå under en längre tid. Exempel på funktionsnedsättning är personer med utvecklingsstörning, autism, Asperger, varaktiga fysiska eller psykiska funktionsnedsättningar.

4. Anhörigstödet i Eskilstuna

Enligt vuxennämndens verksamhetsplan fanns år 2010 ca 30 600 personer som är 55 år eller äldre i Eskilstuna kommun. Enligt nationella bedömningar beräknas 3 procent av befolkningen över 55 år på olika sätt vårda eller ge stöd till en person i samma hushåll. Detta skulle innebära att det finns över 900 anhöriga till äldre i kommunen. Med en ökning av antalet personer över 65 år förväntas behovet av stöd till anhöriga öka.

4.1. Mål och styrdokument

4.1.1. Övergripande mål

Inriktningsmålen är att utveckla och utöka stödinsatser till anhöriga och att anhörigstödet ska präglas av flexibilitet och en strävan att möta den anhöriges behov av stöd.

I *Strukturplanen för äldreomsorgen fram till 2020* föreslås att kommunens anhörigstöd förstärks bl.a. genom förbättrad psykosocial kontakt med kurator, avlösning och friskvårdsinsatser. Vidare föreslås att ett program för det samlade anhörigstödet tas fram i samverkan mellan vuxennämnden och Torshälla stads nämnd.

4.1.2. Vuxennämnden

I vuxennämndens verksamhetsplan finns inga mål som berör anhörigstödet. Dock anges att anhörigstödet ska ses över. Det framgår inte av verksamhetsplanen hur mycket medel som avsatts för anhörigstöd.

Förvaltningen är organiserad i en förenklad beställare -utförarmodell där nämnden agerar både som beställare och utförare. Förvaltningen består av en uppdragsfunktion och utförande verksamheter. Det finns en överenskommelse med uppdragsbeskrivning för *stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående inklusive Anhörigcentrum*.

Överenskommelsen är gemensam för förvaltningens samtliga verksamheter. Den innehåller övergripande förhållningsätt och mer verksamhetsspecifika uppdragsbeskrivningar. Överenskommelse med uppdragsbeskrivning undertecknas av förvaltningschef, utförarchef och uppdragschef efter det att nämnden fått ta del av innehållet samt gett sitt godkännande. Nämnden tar inget formellt beslut.

I uppdragsbeskrivningen finns ett antal övergripande mål för anhörigstödet som inte kräver biståndsbeslut. Anhörigstödet syftar till att ge fysiskt, psykiskt och socialt stöd samt förebygga ohälsa hos den som vårdar. Verksamheten ska bidra till möjligheten att bo kvar i det ordinarie hemmet, ökad kunskap hos den som vårdar och ger omsorg samt underlätta den och stödja den anhörige så att de klarar sin vårdande situation.

För att styra verksamheten har ett antal kvalitetskrav formulerats i uppdragsbeskrivningen. Kraven kan tolkas som ett antal åtaganden som verksamheten ansvarar för att genomföra. Exempelvis ska deltagare bemötas på ett bra sätt, information om verksamheten ska förmedlas externt och internt och stödet ska utgå från den anhöriges behov.

4.1.3. Torshälla stads nämnd

Det finns inga mål för anhörigstödet i nämndens verksamhetsplan. Det framgår inte av verksamhetsplanen hur mycket medel som avsatts för anhörigstöd.

4.2. Stödet till anhöriga i Eskilstuna

4.2.1. Indirekt stöd

Det indirekta stödet är som nämnts tidigare de biståndsbedömda insatser som den närstående får och därmed avlastar den anhörige. Insatserna söks av den närstående hos kommunens handläggare. Insatserna ges av både Torshälla stads nämnd och vuxennämnden.

Insatser som ges i Eskilstuna kommun är främst korttidsvistelse och avlösarservice. Även hemtjänst kan anses vara en form av anhörigstöd. Dock inte lika uttalat som korttidsvistelse och avlösarservice. Insatserna bedöms inom ramarna för både *lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade* samt *socialtjänstlagen*. Syftet är att ge möjlighet för egen tid och avlastning för den anhörige.

Avlösning betyder att en avlösare kommer hem till den närstående och tar över omsorgen under en begränsad tid så att den anhörige kan få möjlighet till egna aktiviteter. Om avlösningen överstiger 10 timmar är den överstigande delen avgiftsbelagd.

Korttidsplats definieras som en bäddplats utanför det egna boendet för tillfälligt stöd och omsorg dygnet runt. Plats beviljas både om individen har behov av stöd och omsorg samt om en anhörig behöver avlösning.

4.2.2. Direkt stöd - vuxenförvaltningen

Det direkta stödet som erbjuds av vuxennämnden utförs av de två anhörigkonsulenter som finns inom kommunen. Konsulenterna vänder sig till anhöriga som har en närstående på ett ordinarie boende.

Anhörigstödet i kommunen ges genom ett stort antal olika aktiviteter som utvecklats och formats av konsulenterna utifrån uppdragsbeskrivningen. Konsulenterna bedriver sin verksamhet på Anhörigcentrum som ligger i Strigelns lokaler. På Strigelns finns även seniorbostäder och hemtjänst. Anhörigcentrum erbjuder bl.a. vägledning, gemenskap med andra i liknande situation, avlösning, anhörigrupper och föreläsningar samt kontakt med frivilligorganisationer. Exempelvis anordnas taktill massage för avkoppling, tematräffar om mat, julluncher och olika gruppmöten, friskvård i form av t.ex. vattengymnastik, stavgång. För varje år tar konsulenterna fram ett informations- och föreläsningsprogram. Till stor del handlar det om att informera de insatser som erbjuds. I programmet ingår också information om hälsa, friskvård och vissa efterfrågade sjukdomar och handikapp.

Anhörigkonsulenterna ansvarar även för att informera och stödja kommunens personal i deras arbete med anhörigstöd. Konsulenterna har arbetat med ett antal utvalda medarbetare för att de ska bli anhörigstödjare. Syftet är att de ska få en större kunskap om hur det är att

vara anhörig, informera anhöriga om det stöd som kommunen erbjuder samt i sin tur informera/utbilda resterande personal i anhörigfrågor.

För närvarande finns det cirka 150 anhörigstödjare i kommunen vilket motsvarar 2 i varje arbetslag. Årligen genomför konsulenterna nätverksträffar där alla anhörigstödjare bjuds in. Syftet är att informera och uppdatera medarbetarna om anhörigstödet och ge dem tillfälle att från möta olika verksamheter och dela med sig av sina erfarenheter.

Inom vuxenförvaltningen finns även 0,5 tjänst för stöd till finsktalande anhöriga. Dessutom finns 0,3 tjänst kurator på korttidsverksamheten som är riktad till anhöriga.

Enligt intervju har konsulenterna organisatoriskt flyttats längre och längre ut i vuxennämndens verksamhet. Inför 2012 kommer anhörigverksamheten ligga under en enhetschef. De påpekar även att det historiskt sett alltid varit störst fokus på stödet till anhöriga inom målgruppen äldre (65+). Konsulenterna är inte nöjda med denna förflyttning då de hamnar längre ifrån förvaltningens ledning.

Under våren 2012 startar anhörigwebben Gapet där anhöriga kan prata med likasinnade, få information och kontaktuppgifter mm. Under våren planeras även ett öppet anhörigcafé där kurator, anhörigkonsulenter och folkhälsokonsulenterna samarbetar. Även dagverksamheterna ska samverka med caféet.

4.2.3. Direkt stöd - Torshälla

Det direkta stödet i Torshälla bedrivs av en anhörigkonsulent. Denne ansvarar för anhörigstödet till alla målgrupper. Det mesta stödet sker i enskilda samtal med anhöriga. Främst per telefon men även vissa personliga möten sker. Utöver detta erbjuds bland annat:

- ▶ Friskvård
- ▶ Möjlighet att medverka i anhöriggrupp
- ▶ Kunskap om sjukdomar, funktionshinder och missbruk i form av seminarium och föreläsningar
- ▶ Sociala evenemang

Konsulenten utbildar medarbetare inom förvaltningen för att de ska få en större förståelse för vad det innebär att vara anhörig samt vilket stöd som en anhörig kan få i kommunen. Målsättningen är att i framtiden även utbilda skolpersonal och socialsekreterare.

Under våren 2012 startar anhörigwebben Gapet även för anhöriga i Torshälla.

4.3. Information och samverkan

Anhörigkonsulenternas arbete består till stor del av att informera anhöriga om att det finns stöd att få då många inte är medvetna om detta. Anhörigkonsulenterna informerar om sin verksamhet genom att bl.a. se till att det finns broschyrer på många olika ställen i kommunen där målgrupperna befinner sig, att befinna sig ute i verksamheterna och informera samt att annonsera i tidningen.

På kommunens hemsida finns också mycket information om vilket anhörigstöd som erbjuds och hur anhöriga kan komma i kontakt med konsulenterna.

Kommunerna i Sörmland har tillsammans med Landstinget tagit fram en broschyr för att informera om anhörigstödet i länet. Broschyren delas bl.a. ut på vårdcentraler.

Ett viktigt verktyg i spridningen av information är kommunens handläggare och socialsekreterare som kommer i kontakt med ett stort antal anhöriga. Konsulenterna har tagit fram en broschyr som handläggarna ska dela ut. Handläggarna frågar även anhöriga om konsulenterna får kontakta dem.

Enligt uppdragsbeskrivningen ingår det i konsulenternas uppdrag att samverka internt och externt för att kunna bedriva verksamheten utifrån mål och kvalitetskrav.

Anhörigkonsulenterna deltar även i ett länsnätverk om anhörigstöd i Sörmland. Alla kommuner i Sörmland har minst en representant med på dessa träffar. Nätverket genomför även gemensamma utbildningssatsningar och utåtriktade seminarier.

4.3.1. Samverkansgrupp

Anhörigkonsulenterna centralt är sammankallande i en samverkansgrupp som träffas 2 till 3 gånger per termin. I samverkansgruppen ingår bl.a. olika frivilligorganisationer (ex. pensionsnärorganisationer, Röda korset) och representanter från kommunen och landstinget.

De representanter för föreningar som intervjuats inom ramen för granskningen anser att Samverkansgruppen är ett bra forum. Dels uppskattar de att träffa övriga föreningar och dela information samt ge varandra stöd, råd och nya infallsvinklar. De menar också att gruppen är ett bra forum för att sprida information om kommunens aktiviteter.

Föreningarna anser att kommunens centrala anhörigkonsulenter bedriver ett bra arbete, att de är tillgängliga och anpassar aktiviteter efter föreningarnas önskemål. Föreningarna sprider själva vidare information om aktiviteter på Anhörigcentrum.

Föreningarna menar att det är en generell trend att medlemmarna blir allt äldre. Det speglas enligt dem i olika teman och aktiviteter som konsulenterna genomför. I detta avseende är det inte alltid ur föreningarnas synvinkel optimalt att anhörigstödet tillhör vuxenförvaltningen. Exempelvis föreningen Nationell Samverkan för psykisk hälsa har många medlemmar som är barn och ungdomar, och vars anhöriga idag inte nås av stödet på samma vis som anhöriga till de över 18 år.

4.4. Utveckling av anhörigstödet

Med anledning av lagändringen (5 kap, 10 § SoL) fick vuxenförvaltningen i augusti 2010 ett uppdrag att kartlägga stödet till personer som vårdar eller stödjer en närstående. Kartläggningen visar vilket stöd som ges till anhöriga inom kommunens olika förvaltningar och vilka stödformer som de anser saknas. Kartläggningen genomfördes i samverkan mellan vuxenförvaltningen, arbetsmarknads- och familjeförvaltningen, Torshälla stads förvaltning samt barn- och utbildningsförvaltningen.

Kartläggningen visar att anhörigstödet för 65 år eller äldre är väl utvecklat, däremot är stödet för yngre anhöriga mindre utvecklat.

I kartläggningen påpekas att det i dagsläget är svårt att få en överblick över de stödformer som finns. Som lösning föreslås en tillgänglighetsguide där de olika stödformerna kan presenteras och där det framgår vem som erbjuder stödet.

Utifrån kartläggningen har en projektplan för utökningen av anhörigstödet tagits fram. Syftet är att utveckla ett anhörigstöd som är organisatoriskt samlat och utvidgat till att erbjuda insatser som riktar sig till hela vuxenförvaltningens målgrupp. Vidare ska samarbetet inom kommunen och med externa aktörer som t.ex. sjukhuset, primärvården och frivilligsektorn utvecklas. Uppdraget omfattar vuxennämndens område och målgruppen 18 år och äldre.

De konkreta målen för projektet är ta fram förslag på:

- ▶ stödformer för alla målgrupper
- ▶ organisation av anhörigstödet
- ▶ informationsstrategi för att nå fler anhöriga
- ▶ förstärkt anhörigstöd på finska
- ▶ ökad tillgänglighet (lokaler, öppettider)
- ▶ behovet av utbildning och kompetens

Tidplanen för kartläggningen har reviderats. Program för anhörigstöd ska tas fram under 2012 vilket anges i 2012 års verksamhetsplan.

4.5. Uppföljning

Enligt uppdragsbeskrivningen ska utföraren kontinuerligt följa upp hur deltagarna trivs och upplever stödet. Vidare ska utföraren föra statistik över antalet besökare deltagare, fördelade på män/kvinnor, i anhörigverksamheten. Uppgifterna ska rapporteras två ggr/år.

Uppföljningen till och med oktober 2011 visar att anhörigverksamheten i Eskilstuna (exkl. Torshälla) haft i snitt 110 besök per månad. En uppföljning av samtliga uppdragsbeskrivningar har påbörjats 2011 och genomförs successivt. Uppdragsbeskrivningen för anhörigstödet planeras följas upp hösten 2012.

I Torshälla har anhörigkonsulenten enligt uppgift i snitt drygt 25 samtal i månaden, ca 10 anhöriga som deltar i anhöriggrupp samt ca 25 anhöriga som deltar i sociala aktiviteter.

Anhörigkonsulenterna centralt utför årligen en egen enkät. Enkäten består av ett fåtal frågor som bl.a. handlar om öppettider, framtida aktiviteter och hur anhöriga upplever de aktiviteter som genomförts. Resultatet återrapporteras inte till vuxennämnden.

Anhörigstödet nämns inte i varken vuxennämndens eller Torshälla stads nämnds delårsrapporter eller verksamhetsberättelser.

5. Bedömning

5.1. Bedömning utifrån revisionsfrågorna

Har ansvariga nämnder fastställt mål och riktlinjer för kommunens anhörigverksamhet?

Granskningen visar att de ansvariga nämnderna inte fastställt några mål eller riktlinjer för kommunens anhörigverksamhet. Det finns en uppdragsbeskrivning som innehåller mål för vuxennämndens anhörigkonsulenter. Uppdragsbeskrivningen och målen har dock inte beslutats av nämnden.

Enligt socialstyrelsens föreskrifter 2006:11 ska det i sådan verksamhet som enligt socialtjänstlagen (2001:453) avser omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning samt inom verksamheter med särskilda insatser enligt LSS finnas uppföljningsbara mål utifrån SoL eller LSS.

Det är av stor vikt att mål sätts för verksamheten då det är ett viktigt verktyg för nämndernas styrning och en möjlighet att visa viljeinriktning. Utan mål är det inte heller möjligt att avgöra huruvida verksamheten uppfyller de krav och förväntningar som nämnderna har.

Det är positivt att en översyn har gjorts av anhörigstödet och att ett projekt initierats med syfte att skapa ett mer samlat anhörigstöd.

Vilka stödformer erbjuder Eskilstuna kommun till anhöriga som vårdar eller stöder en närstående?

Eskilstuna kommun erbjuder en mängd stödformer till anhöriga som vårdar eller stöder en närstående. Stödet sker i två former, dels genom det indirekta stöd som ges i form av biståndsbedömda insatser. De indirekta insatserna styrs och följs upp inom ramarna för biståndshandläggarnas arbete.

Stödet kan också vara direkt, och bedrivs då främst av anhörigkonsulenterna. Det direkta stödet består främst i att erbjuda enskilda samtal eller möjlighet för anhöriga att träffa andra i samma situation och dela med sig av erfarenheter. Konsulenterna anordnar även olika föreläsningar, temakvällar samt ansvarar för att informera medarbetare i vad det innebär att vara anhörig. Konsulenterna arbetar förebyggande för att främja en god hälsa hos anhöriga genom t.ex. vattengymnastik och taktill massage.

De intervjuade representanterna för föreningslivet i Eskilstuna är nöjda med den verksamhet som bedrivs på Anhörigcentrum, och i den samverkansgrupp som de ingår i. Föreningar som har många medlemmar under 18 år anser dock att det är olyckligt att stödet inte når deras yngre medlemmar.

Har ansvariga nämnder upprättat tillräckliga system för att systematiskt följa upp och utvärdera anhörigstödsverksamheten?

Granskningen visar att det inte genomförs systematiska uppföljningar och utvärderingar av verksamheten. Den uppföljning som görs gäller främst antalet besökare/deltagare på Anhörigcentrum. Uppföljningar görs på individnivå i de fall det finns beslut om t.ex. avlösning.

Vi noterar att anhörigstödet inte nämns i någon av nämndernas delårsrapporter eller verksamhetsberättelser.

Finns tillräckliga resurser för avlastning i samband med anhörigvård?

För att kunna besvara frågan skulle vi behöva veta omfattningen av anhöriga och hur nämnderna resonerat kring fördelningen av medel till anhörigstödet. Nämnderna har dock inte gjort några uppskattningar av antalet anhöriga eller egentliga bedömningar i tilldelningen av medel. Enligt uppgift sker detta av gammal hävd och bygger på de medel som tilldelades av staten i samband med anhörigstödssatsningen som gjordes för ett antal år sedan. I Torshälla avsätts endast medel för konsulentens lön och inte några medel för att bedriva verksamhet.

Nämnderna bör utreda omfattningen av anhöriga i kommunen och utifrån detta avgöra vilka resurser som bör avsättas för att anhörigstödsverksamheten ska kunna bedrivas i enlighet med deras politiska målsättningar.

Det fanns 2010 minst 900 anhöriga i Eskilstuna kommun i målgruppen äldre. Därtill finns anhöriga till långvarigt sjuka och personer med olika funktionsnedsättningar. Uppföljningen visar att anhängcentrum i snitt har 110 deltagare i månaden. Många av dessa är samma personer som återkommer, och det finns ingen statistik över unika besökare. I Torshälla har anhängkonsulenten enligt uppgift i snitt drygt 25 samtal i månaden, ca 10 anhöriga som deltar i anhänggrupp samt ca 25 anhöriga som deltar i sociala aktiviteter.

Vår bedömning är att det saknas tydliga utvärderingar av huruvida det stöd som ges är tillräckligt utifrån det behovet.

5.2. Identifierade förbättringsområden

Vår sammanfattande bedömning utifrån syftet är att Vuxennämnden samt Torshälla stads nämnd inte har en ändamålsenlig verksamhet för att för att stödja anhöriga. Det bör påpekas att detta inte är en kritik mot kvaliteten i den verksamhet som faktiskt bedrivs. Stödet är väl utvecklat mot målgruppen äldre, men behöver stärkas mot yngre anhöriga. Vidare bör följande förbättringsområden beaktas för att verksamheten ska anses ändamålsenlig:

- ▶ Nämnderna bör formulera mål för anhängstödsverksamheten.
- ▶ Nämnderna bör identifiera målgruppens storlek.
- ▶ Nämnderna bör utveckla uppföljningsmetoder för direkta anhängstödsinsatser.

Stockholm den 23 februari 2012

Per Tegnér
Verksamhetsrevisor

Anna Eklöf
Verksamhetsrevisor

Källförteckning

Verksamhetsplan 2011 - Vuxennämnden

Verksamhetsplan 2011 – Torshälla stads nämnd

Verksamhetsberättelse 2010 - Vuxennämnden

Verksamhetsberättelse 2010 – Torshälla stads nämnd

Överenskommelse med uppdragsbeskrivning – stöd till personer som vårdar eller stödjer
närstående, inklusive Anhörigcentrum

Anhörigstöd i Sörmland

Kartläggning av stöd till personer som vårdar eller stödjer närstående – ändring i SoL

Projektplan för utveckling av anhörigstödet